

**Краковська А.Є., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри господарського та адміністративного права
Донецький національний університет імені Василя Стуса
м. Вінниця**

**ГІБРИДНА МОДЕЛЬ ВИКЛАДАННЯ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН:
СИНЕРГІЯ ОНЛАЙН-ІНСТРУМЕНТІВ, МЕНТОРСЬКОЇ ПІДТРИМКИ ТА
ПРАКТИЧНОЇ ЗАЦІКАВЛЕНOSTІ**

В умовах реалій сьогодення сучасний правник, публічний службовець повинен не лише володіти знанням нормативно-правової бази (особливо з питань адміністративного права, адміністративного судочинства, адміністративної процедури, публічної служби тощо), але й мати навички ефективного застосування права в умовах динамічної цифрової трансформації суспільства, держави, публічного управління та адміністрування. Традиційні лекційні та практичні заняття часто виявляються недостатніми для формування відповідних навичок та компетентностей. Саме тому трансформація правничої освіти, синергія практичної зацікавленості, менторської підтримки та онлайн-інструментів при викладанні публічно-правових дисциплін мають важливе значення.

Гібридна модель викладання – це відповідь на цей виклик. Вона поєднує синхронне («живе» спілкування, очні або онлайн-зустрічі) та асинхронне (самостійна робота з матеріалами, інтерактивні завдання) навчання, інтегруючи онлайн-інструменти, менторство та методи практичної зацікавленості для забезпечення глибокого засвоєння матеріалу та формування професійних навичок у здобувачів спеціальностей D8 Право, D9 Міжнародне право та D4 Публічне управління та адміністрування на рівнях вищої освіти бакалавр та магістр.

Ефективне викладання дисциплін (адміністративне право, адміністративне судочинство, адміністративна процедура, публічна служба та ін.) [1; 2] вимагає не просто запам'ятовування, а й розуміння логіки процесу. Онлайн-середовище пропонує наступні інструменти для досягнення цієї мети:

- асинхронне навчання та *Legal Tech-інструменти*, наприклад,
- відеолекції та подкасти (завдяки яким через короткі, тематичні відеороліки можна пояснити складні процедурні питання, наприклад, порядок подання адміністративного позову або стадії, етапи адміністративного провадження, що звільняє час синхронних занять для дискусій);
- інтерактивні платформи (використання Moodle, Google Classroom тощо для розміщення *автоматизованих тестів* для оперативного контролю знань базових понять, термінології, ключових питань та ін.; *посилань на бази даних та реєстри* для залучення здобувачів вищої освіти до роботи, наприклад, з ЄДРСР, де вони самостійно шукають приклади застосування адміністративних матеріальних та адміністративно-процесуальних норм, практику застосування норм адміністративними судами, у справах про адміністративні правопорушення, а також правопорушень, пов'язаних з корупцією тощо; *симуляторів «Електронний суд» / «Електронний кабінет»* як простого макету інтерфейсу для відпрацювання навичок подання документів до адміністративного суду чи адміністративного органу, суб'єкту владних повноважень, подання запиту на доступ до публічної інформації, адміністративної послуги тощо);
- *синхронні онлайн-сесії, зустрічі для фасилітації* через Teams/Zoom, використовуючи їх не для проведення лекційних занять, а для фасилітації складних дискусій та колективного аналізу:
- розбір колізій, обговорення суперечливих рішень Верховного Суду, Касаційного Адміністративного Суду у складі Верховного Суду, практики ЄСПЛ тощо;
- спільна робота з документами через використання OneDrive/Google Docs/Miro для колективного складання проєкту рішення адміністративного суду, протоколу про адміністративне правопорушення, постанови у справі про адміністративне правопорушення, проєкту адміністративного акта, тез, наукової статті тощо.

Крім синхронного та асинхронного навчання, суттєвою є і менторська підтримка та розвиток професійних компетентностей. Менторська підтримка важлива для переходу від теоретичного знання до реалізації професійних навичок, професійної та етичної поведінки правника, публічного службовця. У чинному законодавстві України не має закріпленого поняття «менторство», однак для розуміння сутності цього поняття можна використати його визначення зі словника Оксфордського університету: менторство – це підтримка і заохочення людей в процесі навчання з метою максимізувати їхній потенціал, розвинути їхні навички, покращити результати їхньої діяльності, а також допомогти їхньому особистісному становленню (за визначенням Школи тренера і менторингу Оксфордського університету) [3; 4, с. 5].

Визначення поняття «ментор» закріплено у нормативно-правовому акті України. Відповідно до підпункту 3 пункту 2 Порядку реалізації експериментального проекту щодо створення на базі закладів вищої освіти, наукових установ мережі стартап-шкіл - інкубаторів – акселераторів, *ментор* – це експерт (наставник), який має знання, уміння, навички, досвід фахової роботи у відповідній сфері діяльності і готовий безоплатно поділитися своїми навичками у відповідній сфері, допомагає стартапу будувати стратегію розвитку, встановити пріоритети, визначити першочергові цілі, розвивати корисні якості і уникати типових помилок тощо [5]. Ментор – особа, що має досягнення в певній сфері професійного розвитку, має час, можливості та готовий ділитись своїм досвідом з іншими особами, будувати взаємодію на основі партнерства, використовувати потенціал обох сторін для спільного їхнього зростання протягом всього періоду взаємодії. Така робота супроводжується постійною рефлексією, довірою та близькістю, проте не переходить кордони ділового рівня [4, с. 9]. Тобто викладачі та інші правники можуть бути менторами для здобувачів освіти, передаючи різними способами накопичений досвід з різних питань, в тому числі в сфері права, адміністративного права та судочинства, публічної служби, публічного управління та адміністрування тощо.

Менторство може бути як внутрішнім, так і зовнішнім. Формами зовнішнього менторства можуть бути:

- «менторський тиждень», тобто залучення діючих юристів-практиків (судді адміністративних судів, адвокатів, публічних службовців та ін.) для проведення гостьових лекцій та тематичних майстер-класів, що дозволяє здобувачам вищої освіти отримати інсайди з «перших рук» щодо реальної роботи правників та публічних службовців-юристів;

- «проектне менторство» через формування малих груп здобувачів вищої освіти, які працюють над реальним або максимально наближеним до реальності кейсом (наприклад, розробка проекту нормативного та/або індивідуального / адміністративного акту), під постійним дистанційним наглядом та корекцією від зовнішнього ментора.

Формою внутрішнього менторства може бути модель «Старший / Молодший», де здобувачів магістерського рівня (які вже прослухали курси) виступають менторами для бакалаврів, допомагаючи їм освоїти базові процедурні документи (наприклад, зразок адміністративного позову, постанови у справі про адміністративне правопорушення, наукових тез/статті тощо). Це сприятиме кращому засвоєнню матеріалу обома сторонами та формує навички управління командою.

При здійсненні менторства велике значення має і зворотній зв'язок (як елемент менторства). Використання онлайн-інструментів для структурованого та швидкого зворотного зв'язку краще фокусувати у коментарях щодо логіки обґрунтування, структури документа, дотримання процедури тощо.

Що стосується практичної зацікавленості, то її можна досягти через симуляцію та кейс-метод. Для галузей публічного права ключовим є набуття навичок прийняття рішень в умовах обмеженості часу, юридичної невизначеності воєнного стану тощо. Позитивними та можливими прикладами досягнення практичних результатів можуть бути:

– *імітаційні процеси* (судові Moort Courts, засідання адміністративного органу із прийняття адміністративного акту, розгляду скарги, надання адміністративної послуги, розгляду звернень громадян, оскарження дисциплінарного стягнення, накладеного на публічного службовця тощо), як в оффлайн, так і онлайн форматі для відпрацювання ролей, запрошення «глядачів», оцінювання тощо;

– *кейс-метод та сценарне навчання* (наприклад, «кейси з життя адміністратора», метод «Перевернений клас», завдяки яким можливі розробка ситуацій, де здобувачі вищої освіти виступають в ролі адміністративного органу, який повинен видати адміністративний акт або прийняти процедурне рішення згідно зі встановленими вимогами; або самостійно вивчають нормативний матеріал вдома (онлайн-компонент) і приходять на заняття в аудиторію для вирішення комплексного практичного кейсу (синхронний/очний компонент).

Підсумовуючи вищезазначене, слід зробити висновок, що гібридна модель викладання публічно-правових дисциплін – це не просто змішування різних форм навчання, а й методологічна синергія, яка використовує сильні сторони кожної: онлайн-інструменти (забезпечують гнучкість, доступність та можливість автоматизації рутинного контролю знань); менторство (як внутрішнє, так і зовнішнє, формує професійну ідентичність, етику та навички командної роботи); практична зацікавленість (через симуляції та кейси гарантує ефективне засвоєння «soft»/«hard» skills та вміння приймати рішення в різних умовах, в тому числі в умовах правової невизначеності). Запропонована модель дозволяє готувати фахівців, правників, публічних службовців (як бакалаврів, так і магістрів) до викликів сьогодення, сучасної публічної служби, здійснення правничої діяльності, де цифрові навички, менторство та практична орієнтованість є визначальними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Краковська А.Є. Викладання адміністративного права та адміністративного судочинства: досвід ДонНУ імені Василя Стуса і виклики сьогодення. *Еволюція адміністративної юстиції: 20 років самостійності*. Матеріали науково-практичної конференції (8 липня 2022 року). Вінниця, 2022. 57 с. С. 53-56.

2. Краковська А.Є. Викладання блоку адміністративно-правових дисциплін: досвід ДонНУ імені Василя Стуса та виклики сьогодення. *Інновації в забезпеченні якості викладання навчальних дисциплін адміністративно-правового блоку та здійснення галузевих фахових наукових досліджень у ЗВО в умовах воєнного стану*: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 21 липня – 25 серпня 2022 року. Одеса: Видавн. дім «Гельветика», 2022. 188 с. С. 84-88.

3. What is the difference between coaching and mentoring? URL: <https://www.ciolf.org.uk/what-difference-between-coaching-and-mentoring#:~:text=Mentoring%20is%20to%20support%20and,%E2%80%93%20Eric%20Parsloe%2C%20The%20OCM>

4. Методологія впровадження програми менторства для екскомбатантів/-ок «Рівний-рівному». Посібник. Центр зайнятості вільних людей за сприяння Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) у межах Програми ООН із відновлення та розбудови миру за фінансової підтримки Уряду Королівства Нідерландів. 2022. 47 с. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-08/UA-UNDP-methodology-ukr-26082022_0.pdf

5. Про реалізацію експериментального проекту щодо створення на базі закладів вищої освіти, наукових установ мережі стартап-шкіл - інкубаторів – акселераторів: Постанова КМ України від 23.04.2024 № 430. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2024-%D0%BF/ed20240423#n19>